

ÚTILS PALEOLÍTICS RELICTES TREBALLATS EN MATÉRIES PRIMERES SILÍCIES AMB SIGNES DE RODAMENTS I EROSIÓ A LA VALL DEL RIUDEBITLLES. I L'ALT PENEDÈS.

Cal reconèixer a vegades la dificultat de distingir, en tecnologies complexes arcaïques, el que són nòduls o plaques naturals de sílex procedents dels conglomerats, dels treballats per l'home en dades remotes.

Aquí, vull presentar les evidències d'aquets tipus de eines que poden portar a confusió en l'estudi dels materials. Una consideració important, en la recollida de útils en superfície, són les variants d'estigmes que poden presentar. Estigmes que s'han de valorar en conjunt quan són nombrosos.

Podem posar diferents exemples de recollida tenint en compte el lloc, la quantitat de troballes, la presència de un o més caràcters de manera recurrent i la valoració en respecte a altres materials que no presenten dubtes. Una altra variable a tenir en compte, rarament utilitzada, és l'ergonomia de la peça en relació a la mà dels humans. És una realitat que encara no sabem prou bé com s'utilitzaven determinades peces, sense dubte treballades i en relació a la capacitat manual de la persona, en tenim clars exemples amb fòssils directors tant del Paleolític Inferior com en fases de talla posteriors fins al Neolític recent. Els homínids disposem de les mans per materialitzar els nostres propòsits.

Un exemple clar pot ser el de els grans bifaços del Axelià, molts fora de la mesura de utilització manual per a determinades tasques i amb una ergonomia precària que podem veure quan el volem agafar amb la mà per la part basal. Algunes de les feines associades a aquestes eines són més fàcils de fer amb grans ascles amb tall distal i base reservada més properes al que anomenem els Tallants o simples materials en brut. Les bases reservades faciliten la pressió. Potser si que molts bifaços són obres d'art, antics Nuclis o ítems culturals. Molts altres exemples tecnològicoculturals de la Prehistòria els tenim fins a les dates finals del Neolític, com les puntes de fletxa totalment inoperants per a ser llançades i un seguit d'eines de les que sabem ben poca cosa, un aspecte que caldria observar des de la cultura dels artesans.

A la vall del Riudebitlles fent un seguiment molt intens durant 40 anys m'ha portat a investigar i desgranar, enmig de una gran quantitat de matèries primeres, per parcel·les, la possible relació dels relictos petris en l'espai i en el temps, en relació entre ells mateixos i els propers tenint en compte circumstàncies de sols, de geologia, de tractament dels camps i de la història dels canvis.

És clar que l'atzar compta en les troballes arqueològiques i és el motiu de dubte principal, en tant que llegeixes símptomes esbiaixats als que cal posar ordre i és evident que les troballes de superfície presenten fotografies borroses del que nosaltres creiem que és la realitat.

Des dels començaments de recerca dels anys 70 del segle XX, una de les meves obsessions han estat les de acotar molt bé la procedència dels materials aflorats, a vegades amb un resultat molt escàs, però sovint amb la certesa de una interrelació amb resultats.

Durant la cerca de la possible relació de materials més llunyans amb els del assentament de la Noguera, publicat l'any 1986 amb l'Anna Mir, ja es va presentar el dubte de relacionar els materials localitzats en una àrea de uns 300 metres de circumferència al voltant del ventall al·luvial amb els relictos petris localitzats en estratigrafia. Amb un anàlisi acurat dels materials nombrosos en àrees properes es va arribar a la conclusió de definir el nucli estricte en relació al ventall al·luvial i els vessants propers que formaven part de la morfologia dels sediments. Anys més tard, l'estudi posterior de troballes fins als 300 metres del nucli inicial, inèdit, va demostrar una varietat de tècniques de talla, pàtines i erosió ben diferent al sector

original vinculat al ventall. Precisament, la barreja en superfície de materials molt variats de les localitzacions properes a la Granja de la Passada que es mostren mes endavant son un bon exemple.

Si be es veritat que la alteració de les formes damunt del terreny és considerable, com més estrictes siguin els termes de localització , més propers seran a la proposta de hipòtesis.

Aquí presento el petit bifaç de la zona CC, que resta propera a la partida de Masia ,sector avui desdibuixat per la traça de la carretera C-15 des de l'any 2.004. Com podem veure en el petit bifaç , els estigmes de rodament són molt grans i en la descoberta de la eina i la desintegració del embolcall, la sorpresa va ser el observar que resta treballada per els humans és considerable.

Un altre exemple , ben diferent i de una mida semblant és el del petit Pic localitzat proper al escarpament del Riudebitlles, amb una conservació de les concavitats de les extraccions ben definides.

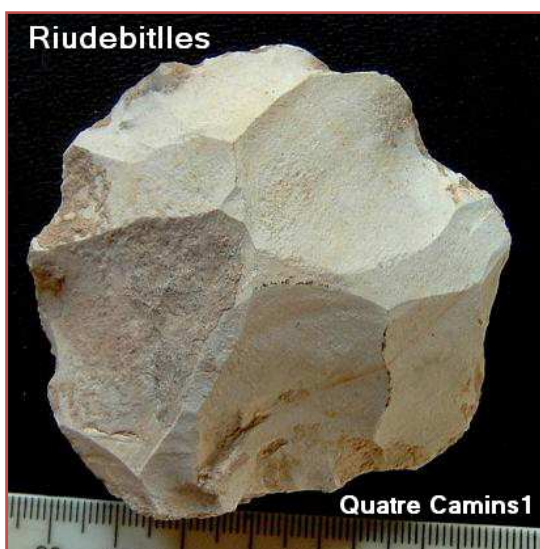
Una de les localitzacions amb més diversitat de útils tallats ,es la de Quatre Camins(Q C).

En aquest espai, per damunt del escarpament més proper al Riudebitlles i a una altura de 20/25 metres damunt del tàlveg actual, s'acumulen una gran part de relictos que presenten diferents estats de conservació.

Grup A amb pàtina i arestes vives, ascles , Nuclis i índex Levallois. Grup B, amb senyals de rodaments de mida mitjana gran i ergonòmics, i grup C, de petites dimensions afí a dades post-holocè amb ascles ,laminetes i Nuclis piramidals i Polièdrics.

Podem veure a l'esquerra un Nucli de ascles de tipus recurrent Levallois, i a la dreta un útil en format unifacial, en un context de troballes amb rodaments importants , sense pàtina i destacant, en la categoria, els elaborats damunt de nòdul o fragment.

Aquestes últimes son eines amb una ergonomia molt clara i ens fan pensar en cronologies molt més antigues.

Les eines de perfil arcaic a Quatre Camins es troben formant un conjunt força important. Tanmateix a les terrasses del Riudebitlles les localitzem a diferents nivells i molt relacionades amb les formacions quaternàries.

A la que ens allunyem dels dipòsits del Plistocè persisteixen els nòduls en brut, de sílex,disgregats del conglomerat original sense que a priori conservin cap estigma de fabricació, per tant no es aleatori pensar que hi ha una indústria lítica antiga associada al quaternari amb unes característiques concretes de conservació : Importants rodaments, pàtines no homogènies i ergonomia d'adaptació manual.

Son doncs tecnologies del Paleolític Inferior disperses en l'espai i que no tenen res a veure amb els materials posteriors dels que es conserven diferents estadis de una talla més complexa, amb Nuclis,asclats i restes de talla.

Podem reconèixer també útils sens dubte Paleolítics, a la reserva del Museu de Vilafranca que havien estat recol·lectats en superfície per la secció d'Arqueologia del Museu durant els anys 50,60 i 70 del segles XX al Alt Penedès, i que també presenten aquesta dualitat de materials que es distingeixen dels que formen part de una talla mes complexa.

El Denticulat A pertany a la col·lecció de útils recuperats durant la construcció de la variant de la N-340, i les peces B següents, amb tecnologia asclar i pàtines marronoses, són de una localització de la plana Penedesenca. No es pot descartar que els agents atmosfèrics produïssin una tria en els efectes sobre els materials? ¡ Cal dubtar-ne.

A-DENTICULAT DAMUNT DE PLACA DE SÍLEX

B-INDÚSTRIA AMB ESCLATS

Al llarg de les terrasses i sols del Riudebitlles del Plistocè, podem doncs localitzar indústria lítica amb caràcters arcaics que presenten erosió i rodament, disperses, tallades de manera parcial i la majoria amb ergonomia manual.

En el cas de la localització propera a la granja de la Passada de Sant Quintí de Mediona, que esmentàvem com a propera i a uns 500 metres del assentament de la Noguera. La pròpia formació quaternària, les terrasses i els sols en pendent laterals formen un dipòsit en embut condicionat per la vesant, amb forta pendent, amb el resultat de la barreja de materials més evident de tota la vall.

Aquí podem veure amb detall com aquets dos tipus de tecnologia i de conservació queden ben representats en un espai petit en les imatges següents.

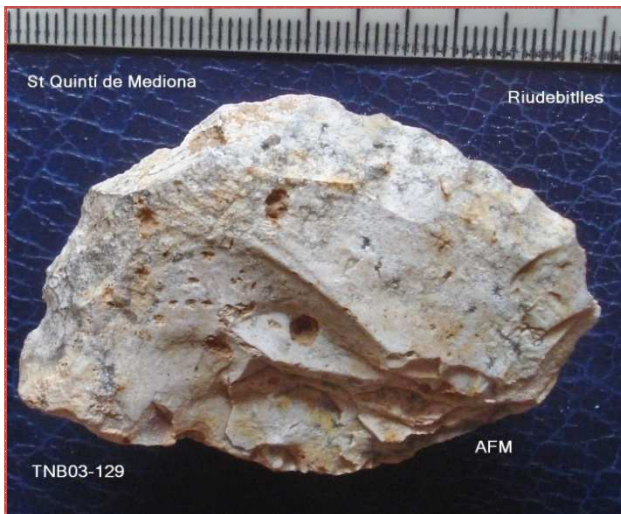

Bifacial amb estigmes de rodament

Nucli amb les arestes de extracció ben definides

Una altra localització es la que anomenem TNB, Turó de la Noguera vessant Barquies. Els materials afloren a uns 50 metres damunt del tàlveg i en els derrubis del turó procedents del sector superior que anomenem Gramar. Aquí la barreja de nòduls de sílex dels conglomerats amb alguns pocs materials treballats és evident, però algunes peces aïllades ens donen a entendre i ens demostren que les calcificacions conglomerades contenen útils treballats per els humans com podem veure en les imatges alguns exemples.

RASCADORA RODADA AFI ALS MATERIALS ANTICS

NUCLI DISCOIDE

El mateix fenomen es repeteix a la vessant dreta de la vall .En aquet cas a les rodalies del assentament de FC,Font de Cargol, publicat l'any 1997. Si be el nucli de troballes del assentament resta en un espai ben definit , els materials erosionats resten dispersos a diferents nivells del vessant.

Protobifacial

Punta Levallois de primer ordre.

Podrien formar part del mateix conjunt lític? I haver sofert estigmes sols una part dels materials ?

Crec que no, per una senzilla raó, i es la de que no hem pogut localitzar cadenes operatives de les fases més antigues, no existeixen conjunts de ascles que justifiquin la utilització de Nuclis prefigurats dels models..

Per altra part, si que tenim ben documentada la evidència de conjunts de talla dels complexos més "moderns", sigui a Noguera o a CM3, o als relacionats amb el Plistocè Mitjà recent, tant del Riudebitlles com de la plana del Penedès, com prop de Vilafranca.

En resum, hem pogut identificar unes troballes que caldrà estudiar amb detall. Son coetànies dels afloraments dels sols ferrettos que anomenem Gramar ? A 65 m per damunt del tàlveg del Riudebitlles actual ? Correspondrien a un Mindel-Riss ? Es probable. Potser seria una simplificació agosarada, en el sentit que els esdeveniments anteriors al Plistocè Mitjà , en resum, anterior al Riss han estat intensament treballats per fenòmens importants.

Antoni Freixas Massana –Abril del 2.020-Any del Coronavirus-